

Vásár! Vásárfia!

Vásár! Vásár!! Vásár!!! Az esemény meg a várakozás színesen harsogóvá tette gyermekkorom néhány napját. A vásár-várás izgalma felért a karácsonyéval vagy akár a húsvéti locsoló-várásával.

Kétféle vásár-nap váltakozhatott: az egyik, amikor nálunk tartották (egyét ősszel, egyet tavasszal), a másik, amikor nagyszüleim engem is magukkal vittek valahová vásárolni a szekéren.

Az előbbi színes forgatagát megelőzte a közeli falvakból kora reggel érkező rokonok zajos lekaszálódása a szekerekről. A vásárba igyekezve előbb benéztek hozzánk, majd átszekerezve a falun, a túlsóvégi vásártérig meg sem álltak. Dél tájban aztán fáradtan, izzadtan, bőséges mondandóval érkeztek meg ebédre.

Addig is izgalmas órák vártak ránk! Mi, helybeliek, csak úgy gyalogosan sétáltunk végig a falun – egyedül anyuka maradt többnyire otthon, hogy nagy ebéddel várja a vásározókat.

Mentünk – egyre többen – porban, napsütésben, mert emlékeimben azokon a napokon mindig ragyogó idő volt. Ki erről, ki amarról csatlakozott az úton, míg végül hosszú sorban, zajos csapatban értünk a szín-helyre.

A vásártérre!

Már ennyi is elég volt az elfáradáshoz – de ami ezután következett! Egy időre feledtette a várakozás izgalmát a gyaloglás fáradalmait: vártak a meglepetések!

A vásártér három részre osztozott. Egyik volt a marhavásár, ahol lovak, csikók, tehének, birkák, malacok, s néha kecskék vártak új gazdára. Itt álltak meg az érkező szekerek az eladó állatokkal. Családunkból ezt leginkább nagypapa látogatta. Akkor is, ha egy sem volt éppen eladó a nagy szeretettel nevelt csikók közül és venni sem akart semmit. Az állatok iránti rajongása vonzotta oda.

Sokszor kézenfogott, hogy nézegethessem, hogy is folyik itt a vásár? *Gazdák és kupecsek alkudoztak.* Hogyan? A hangerő túlszárnyalta a tehénbögést, malacvisítást. Minél komolyabb volt a vevő szándéka, annál több kínálatot nézett, tapogatott, próbálgatott, alkudozott végig. És amikor már-már komolyra fordult az egyesség, hátat fordítva indult tovább a vevő, hogy aztán utána szóljanak egy újabb, kissé kedvezőbb ajánlattal. Órákig is eltartott ez a színjáték, néha egész komoly vitákkal, csaknem öltre menő veszekedésekkel. Ha végül létrejött az egyesség – óriási *tenyércsapkodások* után gazdát cserélt a jószág – következett az elmaradhatatlan áldomás. A sátrak felkészülve vártak: hosszú, kecskelábú asztalok mellett lócák kínálták a pihenést. Bizony, a bevétel kisebb-nagyobb részét sokan otthagyták a borpocsolyás asztalokon.

Itt vert sátrat a lacipecsenyés is. Sistergett a hús, a kolbász, illatával nem csak az ivókat, a távolabbról odakerülő éheseket is csábítva. Velük kezdődött a vásár sátoros része, mondhatnám: utcája. Előrébb a kis-

állatok és termények kínálói sorakoztak: mai szóval az őstermelők. Nagymama is hozott gyakran csirkét, tojást, babot, zöldséget, gyümölcsöt. Ez a rész az asszonyok birtoka volt: alku, pletyka, nevetés, mindig könnyedebb, vidámabb az előbbi „férfias” részlegnél.

A sátorok utcája a *pénzköltés helye*: aki odébb eladott valamit, idehozta az árát, hogy kabátra, ruhafélére cserélje. Főleg asszonyok, meg gyerekek sétáltak, bárméskodtak alkudoztak itt. Ami az asszonyoknak gondos válogatás, az a gyerekeknek érdekes, kíváncsú vennivaló – különösen, ha valamilyen ígéretet is kaptak – vásárfia, kisebb vagy nagyobb: járt mindenkinek. A gondot adó választékot a ruhás, a csizmás jelentette. Ezeknél főleg komor arcú férfiak próbálgatták a portékát. Az őszi vásáron itt kapták meg a gyerekek a télre való meleg holmit, az asszonyok a nagykendőt.

Az ostoros is a férfiaknak kínálta cifra, remekbe fonnott, és az egyszerűbb áruját – de bárki megbámulhatta ezeket a népművészeti remekeket. Amikor végre elhagytuk ezeket a komolyabb sátrakat az igazi, gyerekeknek való tarka-barka, sokszínű, nyüzsgő forgatagba értünk. Többnyire a cserepesekkel kezdődött: cifra tányér, tejesköcsög, vászonfazék (a festetlen, kemencébe valót hívták így), szilke, bögre, virágos, madaras, csíkos, pöttyös, meg fedeles komacsésze, és festetlen, olcsóbb minden fajtából.

Már idáig hallatszott a szoknyákat, kötöket, kendőket lobogtató árus hangja: *Eladó a feleségem szoknyája!* Meg: *Itt az olcsó János!*

Amikor már megvették a tarka delénkendőt, szegedi hímzett papucsot, a kézimunkát kínáló sátonál is akadt vennivaló. Ezek előnyomott mintákkal, fonalakkal együtt árulták a terítőket, párnákat, és a falvédőket. Falvédő minden konyhában volt, a bölcs feliratok és figurák piros, kék vagy tarka fonállal voltak kivarrra:

Az én uram csak a vizet issza,

Nem is sírom a lányságom vissza!

Meg: *Piros rózsza, fehér székfű, tulipán,*

Ti tudjátok, kit szeretek igazán!

Ez is népköltészet, ha nem is a javából. A vásári kiáltók, képmutogatók, a fakanál-feliratok rokona: valamiféle igazság humoros, érzélgős megfogalmazása. Falusi, paraszti, kispolgári konyhák díszjele volt.

A legények hosszúnyelű, festett fakanalat vettek, virágosat, ilyen feliratokkal: *Csókolj meg! Szeretlek!* Meg nevekkél: *Rózsi, Mancsi* – de volt ilyen is: *Ne pofázz!* Mire kellett ez? A vásári nyüzsgésben nagyokat húztak a lányok fenekére, aztán mire a lány bosszús-nevetősen hátrafordult, feltűnően elfordított fejével messze bámultak ártatlanul.

Ennél komolyabb szándékkal választottak ajándékot a mézeskalácsosnál: a szívek minden méretben csodálatosak voltak! Pirosak, hímesek, közepükön felragasztott virág, galamb, tükör és felirat! Az innen választott ajándék, már nem akármilyen szerelmi vallomással ért fel, rajta is volt az ismert szöveg: *Szív küldi szívnek.*

Büszkén tartották kezükben a lányok, oldalukon az ajándékozóval, akitől még kendőt, gyöngyöt is kaphattak. De volt mézeskalács-választék a gyerekeknek is bőségesen! A fiúknak huszár, a lányoknak nyaklánc, színes korongokból. És mindenkinek a finom ennivaló, a mézeskalács.

A pókhálószerű vattacukortól mindig iszonyodtam, de a lyukacsos, ragacsos törökmézet szerettem.

Idenézz! Törökméz!

Fele cukor, fele méz!

– kínálták az árusok. Játék is volt bőven, olcsó is, drága is. Egy biztos: similabda nélkül egy gyerek se ment haza.

Akit rászedtek, csak otthon kapott észbe: a ló kehes, a portéka hitvány...

Csak a gyerekek voltak igazán boldogok.

Ha van „nótafa”, akkor Hárs Erzsébet öreganyám (akit dehogy bántanék a sajnos elterjedt, rút „dédi” megszólítással) mesefa volt, gyermekéveim nagy öröme. Különösen azért, mert nem meséket mondott, hanem színes, régi történeteket. Természetesen gyermekkorra vásáraitól is (1863-ban született!) volt mesélni valója.

A híres kalapról, amiről így szólt a nóta:

Az van abba beleírva:

Fördös József, Simontornya...

Akkoriban még medvetáncoltatók is járták a vásárokat. Voltak bábosok, képmutogatók. Az utóbbi a mai sajtó, sőt: televízió előképe, korabeli pótléka. Egy állványos keretbe egymás után cserélték a színes képe-

ket, miközben elmondták hozzájuk a rendszerint véres históriákat, közelmúltban történt rémtetteket, gyilkosságokat. Többnyire versbe szedve, a nézők és hallgatók szörnyülködésére. A mívés balladák vásári rokonait adták elő. Közben kalappal körbejárva gyűjtögettek az aprópénzt.

A bábosok rendszerint elpáholtatták az ördögöt a híres Vitéz Jánossal. A jósek is dolgoztak: a rangosabbak külön sátorban, a többiek csak úgy, a járókelő nép között. Volt, aki papagájjal húzott cédulán, volt, ki tenyérből ígérte a sok jót, kevés rosszat.

Akkoriban még sok rigmussal kínálták magukat a vásárosok, így idézte öreganyám:

Hét, hét!

Minden darab hét!

Hét az ára – ne piszkálja!

Annak is csak hét az ára!

Hét, hét, mindenféle hét!

Meg a másikat:

Itt a bugyogó!

Bugyog elöl, bugyog hátul,

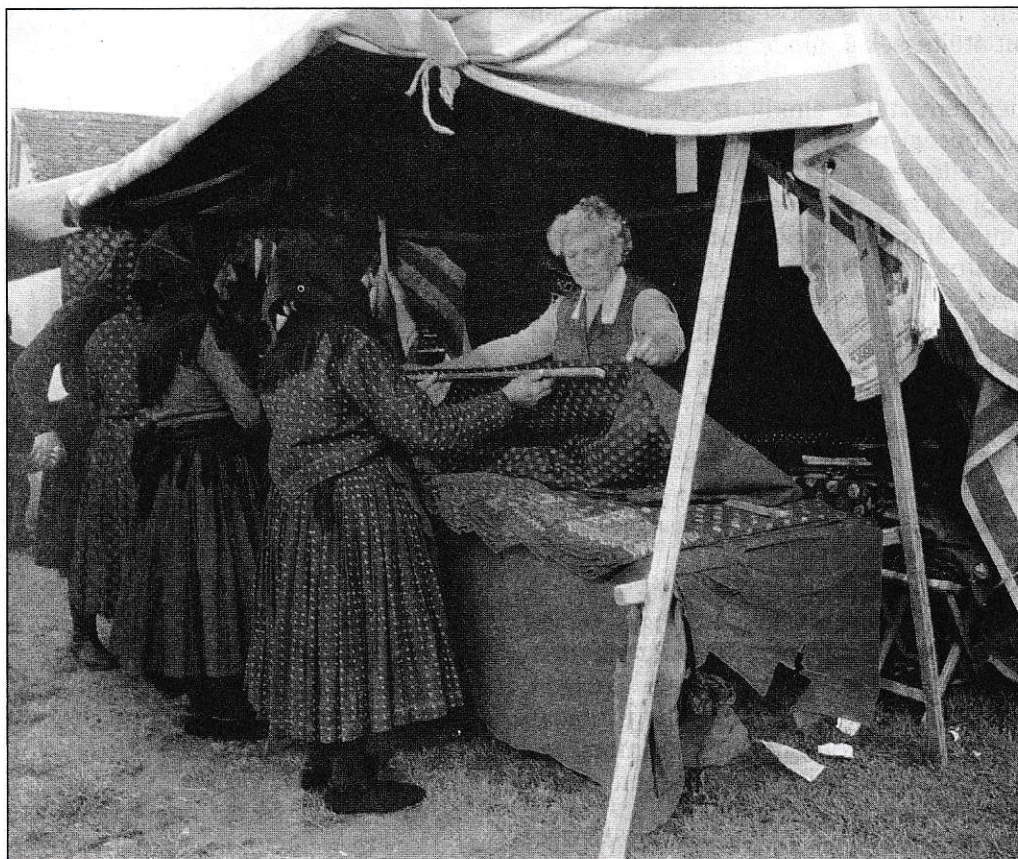
Bugyog minden oldaláról,

Bugyog mindenhol!

(Bizony akkor még bugyogott: legalább térdig ért és nem gumival, hanem vászonszalaggal húzták össze a derekát.)

A legszebbek akkor is, később is a színes gyöngyök meg üveggolyók voltak! Hazavittük bennük a napfényt, a vásár ünnepi ragyogását.

Sinka Erzsébet

Müller Ferencné bátaszéki kékfestő sátra a vémei vásárban